

Zinemaldia

Don Siegel, desira erreprimituak azaleratzen

Zuzendari polemikoa hautatu dute 2010eko Zinemaldiko atzera-begirako klasikorako: Don Siegel estatubatuarraren filmek eztabaidak, kritika gogorak eta interpretazio arras diferenteak sortu zituzten estreinatu ziren garaian. Gaur egun ere, ikuslea bere buruarekin lehia jartzeko gaitasuna dute Donostian proiektatuko dituzten pelikula askok.

GORKA BEREZIARTUA

ZER ZEN, eskuin muturrekoa ala libertarioa? Emakumeekin zituen arazoak pelikuletan proiektatzen zituen ala misogino hutsa zen? Don Siegelen filmografia errepasatzen hasita sortzen diren galderetako batzuk dira. Kritika gogorak jaso zituzten haren pelikula askok estreinatu eta berehala. Zuzendaria hil eta handik hogeit hamar urtera, kritikariak oraindik ez datoz bat.

1912an jaio zen eta gazterik sartu zuen muturra industrian. 22 urterekin, 1934an, Warner Brosentzat ari da lanean. Munta handiko ezer ez, noski: enpresaren filmotekan zeluloide bobinak sailkatu eta ordenatzen zituen, liburuzainen antzera. Baina pixkanaka bestelako lanetan ere erakutsi zuen trebetasuna: editore-laguntzaile eta muntaia-arduradun aritu zen besteak beste –Michael Curtizen *Casablancan* parte hartu zuen garai hartan–. Bere kabuz zerbait egiteko gogoia eduki ordea, eta nagusi handiaren aldaba joko du, film labur bat egiteko gogoia daukala esanez. Eta Jack Warnerrek onartu. 1945ekoa duzu Don Siegelen lehen emaitza, *Star in the night*. Urtebete geroago, II. Mundu Gerra amaitu berri-tan, *Hitler lives* egin zuen. Dokumental labur horren mezua da, urte horretan oraindik jende ugari dagoela

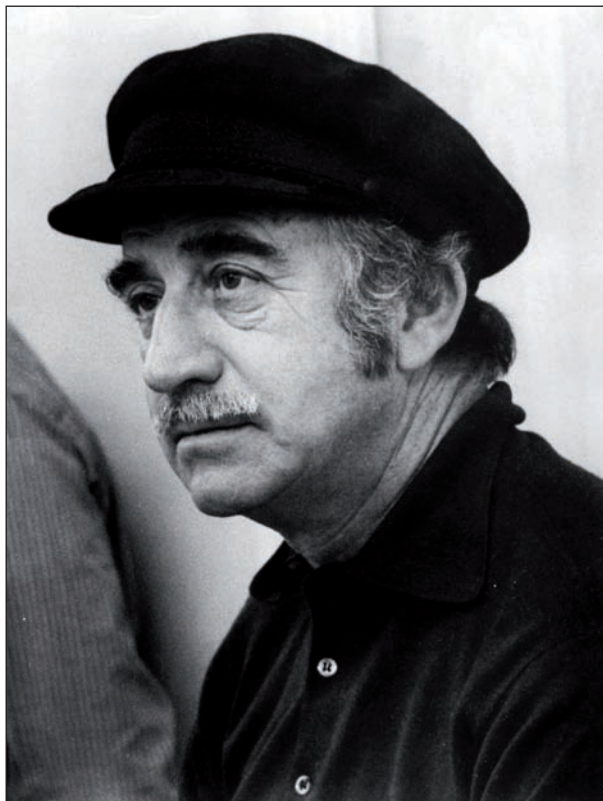
nazismoaren alde Alemanian eta, beraz, Hitler berriak agertzen ahal direla gutxien esperotakoan.

Ez zen halakorik gertatu, Alemanian behintzat, baina labur horri esker lortu zuen Siegelek lehen film luzea egin ahal izateko bidetik laurrak kentzea. Urte berean beltz kutsuko drama ekarriko du, *The Verdict*: akats larri baten ondorioz errugabe baten exekuzioa eragiten duen polizia du protagonista. Hanka sartzearen ondorioz bere postua beste

bati emango diote, eta mendekua prestatuko du. Lehenengo aldiz azaldu zen moral *sui generis* samarreko polizia Siegelen film batean. Gerora, 1971ko *Dirty Harry* ezagunean muturrerago eramantzen zuen figura hori Chicagoko zuzendariak, bide batez Clint Eastwoodi bere ibilbideko pertsonaiarik go-goangarrietakoa emanez.

Independentzia film bakoitzero ikusten da

Siegel lotuta sentitzen zen Warnerren ordea, eta 1940ko hamarkadaren bukaeran, hamalau urtez zinemaren sekretuak erakutsi zizkion enpresa uztea erabaki zuen. Askatasunez lan egin ahal izatea oso inportantea izango da, gaurko betaurrekoekin begiratu behintzat, Siegel zuzendari digante eta polemiko

bihurtzeko. Ikustea besterik ez dago hurrengo hamarkadan zuzenduko dituen lanak, bereziki *The invasion of body snatchers* zientzia-fikziozko maisulana.

McCarthy senatariaren sorgin-ehiza garaian estreinatua, askok mezu politiko ezkutua bilatu nahi izan diote film horri. Protagonistek deskubritzen dute leka handi batzuetatik sortzen diren gorputzak beraien herriko bizilagunak ordezkatzaren ari direla. Ordezkoak giza-kien berdin-berdinak dira, gauza bakarrean izan ezik: izaki erabat apati-koak direla, sentimendurik edukitzeko ezgaitzak, eta denak igualak. Beraz, batzuen ustez Siegel McCarthyren alde lerratu zen pelikula horretan, gorputz-lapurrak komunismoaren metafora zirela ulertuta. Bada, ordea, juxtu kontrakoa dioenik; sorgin-ehiza salatu gura zuela, alegia, ordezkaturako gorputzak berehala hasten baitira inguruko jendea traizionatzen, komunisten kontrako gurutzadan legez.

Politika bai, engaiamendurik ez

Siegelek ez zuen txintik esan interpretazio horien guztien aurrean. Kritikariak gai politikoak azpimarratzen zizkiotelarik, bere erantzuna filmak egiten segitzea zen, inongo kausarekin engaiatu gabe. Eta polemika zetorrenean, ez zuen bere burua zuritzeko beharrik sentitzen. Berbarako, *Dirty Harry* estreinatu eta “propaganda faxista eta amets heze sadomasokista” gisa deskribatu zuten Velvet Light Trap aldizkari espezializatuan, baita “benetan arriskutsua” zela esan ere. Arrunt diferenteak izan ziren Clint Eastwood filmeko protagonistaren eta Don Siegelaren erantzunak. Eastwood jo eta su aritu zen filma defendatzen; Siegel, ez. Bere biografo Stuart Kaminskyk dioenez, bazekielako zer egin zuen: “Eszena bakoitza mimo handiz eraiki

The invasion of body snatchers filmeko eszena bat goian. Leka handi batzuetatik sortzen diren gorputzek pertsona arruntak ordezkatzeko dituzte pelikula horretan. McCarthyren sorgin-ehizaren garaian estreinatua, irakurketa politiko ugari egin izan zaizkio zientzia-fikziozko maisulan horri.

zuen, klase ertainaren fobia ezkutuenak puzteko eta sinbolorik sakratuenekin jostatzeko”.

Baina urteak pasa arren, galderak hor jarraitzen du: nola ulertu behar dugu Harry Callahan? Legearen gainetik bere burua jartzen duen poliziak ondo laburbiltzen ditu Siegelaren film askotako gaiak: pasioa vs. kontrola; krimena vs. legea; abenturazalea vs. gizartea; biolentzia vs. lasaitasuna... Eta zaila da dikotomia horien aurrean zuzendariak zein hautu egin zuen esatea. Ez zituelako filmak tesi jakin batean oinarrituta egiten. Zelaiardikerian aritzea izan daiteke, baina esan liteke haren pelikulak, mezu jakin bat transmititu baino, ikuslearen desio erreprimituak islatzea dutela helburu. Siegelaren filmografia ia osoa Rorschach-en testaren moduko zerbait da: paperean egindako tintazko orbanak jartzen dizu zinegileak aurrean, eta ondo begiratuz gero, ez daukazu marrazki zehatzik zure aurrean. Baina zuri galdetzen dizute zer ikusten duzun. Garrantzitsuena ez baita parean daukazuna, zuk, zure izaeraren, baloreen eta pentsaeraren arabera ematen duzun erantzuna baizik. ■

argia.com Aldizkarian bai, baina Interneten ere egunero jarraituko dugu Zinemaldia, www.argia.com/zinemaldia-2010 helbidean.

Karlos Zurutuza
Afganistandik

Gaiztotuz doan gerraren erraietatik:
Herriarren eguneroko bizitza,
hauteskundeak, analisiak, argazkiak...

Jarraitu bere bloga egunero: irailaren 9tik urriaren 5era

www.argia.com/afganistan